

Χαράλαμπος Κωνσταντίνου

Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Με αφορμή τις πρόσφατες συνενώσεις ή συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων από το Υπ.ΠΔΒΜΘ και τις σχετικές απόψεις και συζητήσεις που έλαβαν χώρα, θα αναδείξω συνοπτικά και αναπόφευκτα τους παιδαγωγικούς και διδακτικούς λόγους που επιβάλλουν τον ευκταίο αριθμό μαθητών ανά τάξη-τμήμα.

Κυρίαρχος παιδαγωγικός ρόλος του σχολείου για την πλειονότητα των παιδαγωγών είναι η διαμόρφωση εκπαιδευτικών συνθηκών, δηλ. διαδικασιών αγωγής, διδασκαλίας, μάθησης, κοινωνικοποίησης και αξιολόγησης, που προάγουν τη δημιουργία ολοκληρωμένης προσωπικότητας στο μαθητή και την ομαλή ένταξή του στο κοινωνικό σύστημα. Για την επίτευξη των σκοπών αυτών και συνυπολογίζοντας και τις εμπλεκόμενες παραμέτρους στην εκπαιδευτική λειτουργία σημαντικό ρόλο παίζει η αναλογία εκπαιδευτικού-μαθητών στη σχολική τάξη. Συγκεκριμένα, οι ακόλουθοι παιδαγωγικοί, διδακτικοί και κοινωνικοί λόγοι επιβάλλουν «οριοθετημένο» αριθμό μαθητών στην τάξη:

- Σε μακρο-επίπεδο, οι αυξημένες κοινωνικές απαιτήσεις, η ραγδαία παραγωγή

γνώσεων και η συχνότητα χρήσης της νέας τεχνολογίας καθιστούν αναγκαία την ενίσχυση και αύξηση των προσόντων και της ετοιμότητας του μαθητή, δηλ. της ανάπτυξης και ενίσχυσης των γνωστικών, νοητικών, συναισθηματικών και κοινωνικών του ικανοτήτων και δεξιοτήτων, όπως είναι η κριτική, αναλυτική, συνθετική και δημιουργική σκέψη, η διερευνητική του ωριμότητα, η πληρότητα επικοινωνίας και πράξης κ.ο.κ.

- Σε μικρο-επίπεδο, για να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις, οι δυνατότητες, τα ενδιαφέροντα και γενικά οι ανάγκες και οι ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή στο σχολείο, από άποψη γλωσσική, γνωστική, νοητική, συναισθηματική, πολιτισμική και κοινωνική, επιβάλλεται η εξατομικευμένη παιδαγωγική και διδακτική παρέμβαση του εκπαιδευτικού όχι μόνο στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά συνολικά στη σχολική ζωή. Η συγκεκριμένη παρέμβαση ευνοεί αποφασιστικά την επίτευξη των μαθησιακών στόχων, τη διαμόρφωση κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος και παιδαγωγικής σχέσης, καθώς και την ενεργητική συμμετοχή του μαθητή στις σχολικές διαδικασίες.

- Με το μικρότερο αριθμό μαθητών στην τάξη ευνοείται η παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης του μαθητή, δεδομένου ότι ο εκπαιδευτικός διευκολύνεται να παρατηρεί και να καταγράφει με συστηματικό τρόπο τη μαθησιακή και εκπαιδευτική πορεία του κάθε μαθητή, χρησιμοποιώντας τις νεότερες μεθόδους αξιολόγησης, όπως είναι το παιδαγωγικό ημερολόγιο, η περιγραφική αξιολόγηση, ο φάκελος του μαθητή κ.λπ. Με την έννοια αυτήν, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ελέγξει πιο αποτελεσματικά την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων και να προβεί στη λήψη των κατάλληλων ανατροφοδοτικών μέτρων, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα που του παρέχει για το σκοπό αυτόν η παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης.

- Σύμφωνα με έγκυρες έρευνες, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση των ποσοστών απειθαρχίας, παραβατικότητας, συναισθηματικής διαταραχής και γενικά των προβλημάτων κοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών, οφειλόμενη σε παράγοντες δυσλειτουργίας της οικογένειας, του σχολείου και ευρύτερα του κοινωνικού συστήματος. Αυτό σημαίνει ότι το σχολείο πρέπει να επικεντρωθεί στον παιδαγωγικό του ρόλο, επιφορτιζόμενο και το ρόλο διαχείρισης ζητημάτων κοινωνικής συμπεριφοράς, που απαιτεί συστηματική και εξατομικευμένη παιδαγωγική παρέμβαση και αποτελεσματικότητα από τον εκπαιδευτικό.

- Η παρουσία των αλλοδαπών και ημεδαπών μαθητών με ετερογενείς μαθησιακές, γλωσσικές, πολιτισμικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες, απαιτεί εξατομικευμένες διδακτικές και παιδαγωγικές παρεμβάσεις, για να αυξηθούν οι πιθανότητες αποτελεσματικότερης διαχείρισής τους από τον εκπαιδευτικό.

Εν κατακλείδι, οι παραπάνω λόγοι καθιστούν παιδαγωγικά αναγκαίο ένα μικρότερο αριθμό μαθητών ανά τάξη-τμήμα, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα και η ευχέρεια στον εκπαιδευτικό να παρεμβαίνει εξατομικευμένα και, προπάντων, παιδαγωγικά και να παίρνει εκείνα τα μέτρα που οδηγούν στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων του σχολείου, προς όφελος της προόδου και της ευημερίας τόσο του μαθητή όσο και της ίδιας της κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται ότι για τις τάξεις Α' και Β' Δημοτικού παιδαγωγικά ευκαίος αριθμός μαθητών ανά τάξη-τμήμα θεωρείται ο 15, για τις άλλες τάξεις Δημοτικού ο 20 και για το Γυμνάσιο και το Λύκειο ο αριθμός 25. Πρέπει να υπογραμμιστεί, όμως, ότι ταυτόχρονα η εκπαιδευτική πράξη διεξάγεται από έναν άρτια συγκροτημένο εκπαιδευτικό, με πλήρη συναίσθηση του υψηλού του ρόλου και σε ένα σχολείο που πληροί τις προϋποθέσεις ανταπόκρισης στην παιδαγωγική του αποστολή. Η επίκληση από ορισμένους ιθύνοντες της αυξημένης παρουσίας μαθητών στην τάξη (π.χ. 60 μαθητές) που ίσχυε κατά το παρελθόν είναι και επιστημονικά και μεθοδολογικά εσφαλμένη, διότι αναφέρεται σε διαφορετικές (π.χ. αυταρχικές) εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, διδακτικές, επιστημονικές, και κοινωνικές συνθήκες.